

C/2024/3669

2024 6 26

**Europos regionų komiteto nuomonė – Vaikų socialinės įtraukties didinimas įgyvendinant Europos
vaiko garantijų sistemą vietos ir regionų lygmeniu**

(Nuomonė savo iniciatyva)

(C/2024/3669)

Pranešėjas: Enzo LATTUCA (IT / PES), Forli-Čezenos provincijos tarybos pirmininkas ir Čezenos
meras

POLITINĖS REKOMENDACIJOS

EUROPOS REGIONŲ KOMITETAS (RK),

Ižanginės pastabos

- su susirūpinimu pažymi, kad vaikų skurdas yra viena iš didžiausių mūsų laikų socialinių problemų. Apie 20 proc. ES gyventojų sudaro vaikai: maždaug kas ketvirtam iš jų gresia skurdas ir socialinė atskirtis. Todėl vaikai yra pažeidžiamiausia grupė, ypač paveikta skurdo ir socialinės atskirties. Ši padėtis dar labiau pablogėjo dėl pandemijos ekonominio poveikio ir padidėjusių pragyvenimo išlaidų;
- pažymi, kad skurdas Europoje yra glaudžiai susijęs su amžiumi ir šeimos sudėtimi, o išsūkiai, pažeidžiamos grupės ir rodikliai įvairiose ES valstybėse narėse ir regionuose labai skiriasi; bet kuriuo atveju ragina ypatingą dėmesį skirti paramos vaikų turinčioms šeimoms politikai ir suderintiems veiksams siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi Europos socialinių teisių ramstyje nustatytų skurdo mažinimo tikslų;
- patvirtina, kad vaikų skurdo lygis valstybėse narėse labai skiriasi, ir atkreipia dėmesį į problemų, kylančių dėl skirtingų regioninių ir miestų aplinkybių, sudėtingumą, todėl reikia kompleksinio ir įvairiapusiško politinio atsako; taip pat pažymi, kad, kaip patvirtinta naujausioje UNICEF ataskaitoje Nr. 18, šalies nacionalinis turtas neužtikrina žemo vaikų skurdo lygio ir kad, priešingai, kai kuriose turtingiausiose šalyse vaikų skurdas per pastaruosius dešimt metų labai išaugo;
- teigiamai vertina padidintas socialines investicijas Europos Sąjungoje ir ypač pastangas skatinti lopšelių ir darželių statybą bei vaikų priežiūros paslaugų teikimą visoje ES. Šiomis investicijomis ne tik gerinama Europos piliečių gyvenimo kokybė, bet ir daromas teigiamas poveikis ekonomikai, nes kuriamos darbo vietos, remiama tėvystė ir mažinama lyčių nelygybė;
- atreipia dėmesį į realų pavojų, kad nebus pasiektas Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plane nustatytas tikslas 5 mln. sumažinti skurstančių vaikų skaičių Europoje; galiausiai ragina peržiūrėti mokesčių taisykles, kad būtų skatinamos investicijos, kurių reikia siekiant padėti šeimoms ir vaikams, patiriantiems nepriteklių;
- pabrėžia, kad strategiškai svarbu investuoti į ankstyvuosius gyvenimo metus, ypač per pirmąsias 1 000 gyvenimo dienų, siekiant padėti pagrindus sveikų asmenų raidai ir klestinčios visuomenės vystymuisi, ir kad ES ir valstybės narės turi užtikrinti finansavimą ir priimti teisės aktus, atitinkančius šią užduotį. Todėl išlaidos vaikų priežiūrai yra ne išlaidos, o investicijos, t. y. strateginiai veiksmai, kuriais siekiama užtikrinti geresnį visos visuomenės vystymąsi ir sukurti lygias galimybes visiems, mažinti vaikų iš skirtingas pajamas gaunančių šeimų išsilavinimo atotrūkį ir skatinti lygias švietimo galimybes nuo ankstyvo amžiaus;
- be to pabrėžia, kad kovos su vaikų skurdu priemonės, visų pirma galimybė naudotis ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugomis, taip pat yra labai svarbios sprendžiant lyčių nelygybės problemą ir padeda didinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje, kuriam dažnai trukdo nepakankama pagalba vaikų priežiūrai;

8. atkreipia dėmesį į itin didelį susirūpinimą keliančius atvejus ekstremalioomis aplinkybėmis. Tai karo padėtis, pavyzdžiui, krizės Ukrainoje ir Artimuosiuose Rytuose, kurios daro tiesioginį poveikį valstybių narių ekonomikai ir visuomenei, ir dėl jos vaikams kyla prievartos, išnaudojimo grėsmė ir pavojus negauti pakankamos pagrindinės priežiūros, todėl tikslinių ir tinkamai finansuojamų priemonių būtinybė yra dar didesnė;

9. primena vieną iš priemonių, kurių Europa ėmėsi pagal socialinių teisių ramstį: 2021 m. birželio 14 d. priimtą Europos Vadovų Tarybos rekomendaciją, kuria nustatoma Europos vaiko garantijų sistema ir kurios pagrindinis tikslas – laikantis visybinio požiūrio į kovą su vaikų skurdu ir socialine atskirtimi suteikti daugiau galimybių nepriteklių patiriantiems vaikams naudotis pagrindinėmis paslaugomis, įskaitant švietimą, tinkamą būstą, sveiką mitybą ir sveikatos apsaugą;

10. palankiai vertina trečiąjį bandomąjį vaiko garantijų sistemos etapą (kuris vykdomas pasitelkiant UNICEF paramą ir techninę pagalbą) ir visų valstybių narių pateiktus nacionalinius vaiko garantijų sistemos veiksmų planus, kuriems, nepaisant didelių skirtumų, būdingas bendras bruožas – pagrindinis vaidmuo tenka vietos valdžios institucijoms. Vietos lygmuo yra labai svarbus valdant daugelį esminių paslaugų, pavyzdžiui, ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros arba socialinės pagalbos ir sveikatos priežiūros paslaugas, taip pat vertinant tikslus, apdorojant ir renkant duomenis, keičiantis gerąja patirtimi, vykdam stebėseną, taip pat įtraukiant vaikus ir pilietinės visuomenės organizacijas į politikos formavimo procesą;

11. apgailestauja, kad kai kurios valstybės narės pateikė savo nacionalinius planus praėjus beveik dvejim metams po pradinio įgyvendinimo termino, o kitose valstybėse narėse pateikus planą nebuvo imtasi įgyvendinimo ir konkrečių įgyvendinimo priemonių; be to, tikisi, kad vietos valdžios institucijos kartu su Europos institucijomis galės paskatinti valstybes nares sparčiau įgyvendinti planus, ir ragina Europos Komisiją veiksmingai ir atidžiai stebėti, kaip įgyvendinama su vaiko garantijų sistema susijusi politika, visų pirma, ar veiksmingai ir nuosekliai naudojamos ESF+ lėšos, skirtos kovai su vaikų skurdu;

12. atsižvelgdamas į didelį COVID-19 pandemijos ir karo Ukrainoje poveikį vaikams ir šeimoms, ragina Europos Komisiją padidinti šiai iniciatyvai skirtą ESF+ lėšų dalį ir toliau finansuoti pagalbos vaikams ekstremaliosiose situacijose paketus, visų pirma padėti vietos valdžios institucijoms valdyti krizes;

Vietos valdžios institucijų vaidmuo kovojant su vaikų skurdu ir įgyvendinant vaiko garantijų sistemą

13. mano, kad, atsižvelgiant į Komisijos numatytą kas dvejus metus vykdomą nacionalinių vaiko garantijų sistemos planų įgyvendinimo stebėseną (2024 m. kovo mėn.), Europos institucijos turėtų užtikrinti, kad valstybės narės turėtų išteklių, kurie joms reikalingi pagrindinei užduočiai atlikti – investicijoms į vaikus – ir galėtų dėmesį sutelkti į nacionalinių vaiko garantijų sistemos planų įgyvendinimo etapą ir pagrindinį vietos valdžios institucijų vaidmenį, ypač atsižvelgiant į artėjančius Europos Parlamento rinkimus;

14. pripažįsta strateginį vietos valdžios institucijų vaidmenį perprantant teritorinius ypatumus, lemiančius vaikų skurdą jų bendruomenėse, ir ragina Europos Komisiją, Europos Parlamentą, valstybes nares ir vietos valdžios institucijas remti vietos ir regioninių vaiko garantijų sistemos veiksmų planų įgyvendinimą – šiuose planuose atsižvelgiama į kiekvieno regiono ir bendruomenės ypatumus, skatinama vaikų socialinė įtrauktis ir siekiama teikti būtiniausias paslaugas, kurios turi būti užtikrinamos pažeidžiamiausiems vaikams, įskaitant ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą, maitinimą mokykloje, socialinę paramą ir sveikatos priežiūrą;

15. mano, kad kovojant su vaikų skurdu reikia suprasti jo priežastis, kurios yra sudėtingos ir įvairios, todėl veiksmai turi būti suskirstyti į kelis lygmenis, neapsiribojant vietos aplinkybėmis. Todėl labai svarbu turėti išsamius duomenis apie skurdo paplitimą skirtingose teritorijose, siekiant tinkamai paskirstyti išteklius ir paramą bei įgyvendinti Sąjungos intervencijos strategijas;

16. remia daugiapakopį ir decentralizuotą valdymo modelį, kuriuo atsižvelgiama į subsidiarumo principą, paisoma nacionalinio lygmens kompetencijos ir pagal kurį vietos valdžios institucijos vis aktyviau dalyvautų valdant išteklius ir planuojant veiksmingą socialinę politiką, visų pirma siekiant tiesiogiai tenkinti vaikų poreikius;

17. ragina skatinti vietos lygmens bendradarbiavimą ir partnerystes, įskaitant viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę prižiūrint viešai atskaitingai įstaigai, viešųjų paslaugų teikimo srityje, siekiant, kad šios paslaugos būtų prieinamesnės ir geriau pritaikytos prie vaikų poreikių, ir pabrėžia, kad reikia nuolat mokyti ir remti vietos valdžios institucijų darbuotojus, kad būtų gerinami jų įgūdžiai ir gebėjimas veiksmingai įgyvendinti vaikams skirtas programas;

18. ragina sudaryti palankesnes sąlygas vietos valdžios institucijoms tiesiogiai naudotis vaikams skirtais Europos fondais taikant supaprastintas procedūras ir mažinant administracinę naštą, ir pripažįsta vietos subjektų dalyvavimo svarbą priimant sprendimus dėl išlaidų ir įgyvendinant iniciatyvas, visų pirma kalbant apie „Europos socialinį fondą +“, taip pat techninės paramos priemonę ir priemonę „Next Generation EU“;

19. ragina vietos valdžios institucijoms teikti daugiau techninės pagalbos vaikų politikos srityje tiek keičiantis gerąja vietos ir regionų patirtimi, tiek vykdant gebėjimų stiprinimo veiklą ir stebėseną. Techninė pagalba galėtų būti finansuojama Europos socialinio fondo lėšomis, o jos pagrindinis tikslas turėtų būti sukurti Europos geriausios praktikos tinklą, kad šia praktika galėtų naudotis mažiau įgūdžių ir kompetencijų turinčios vietos ir regionų valdžios institucijos, norinčios investuoti išteklius į vaikų priežiūros politiką, visų pirma į ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą;

20. ragina toliau skirti dėmesį ir labiau koordinuoti Europos ir nacionalines programas, kad būtų investuojama į vaikams skirtų paslaugų kūrimą ir jų kokybės gerinimą regionų gilumose teritorijose, visų pirma tose, kuriose kyla didesnė gyventojų skaičiaus mažėjimo rizika;

Pagrindiniai uždaviniai ir veiksmai

21. nors Europos vaiko garantijų sistemoje nurodytos įvairios paslaugos, pirmiausia atkreipia dėmesį į tas, už kurias tiesiogiai atsakingos vietos valdžios institucijos, kaip antai, vaikų priežiūra ir parama vaikams, vaikų darželiai (kai kuriose valstybėse narėse vaikų darželiai tiesiogiai integruoti į švietimo sistemą), vaikų mityba ir sveikatos paslaugos. Vietos valdžios institucijų užsibrėžtas tikslas užtikrinti būtinausių paslaugų paketą, kuris būtų garantuotas, visuotinis ir nemokamas ir apimtų vaikų priežiūrą, įperkama ir kokybišką maitinimą mokyklų valgyklose, kuris būtų nemokamas vaikams iš socialiai remtinų šeimų, ir tinkamą sveikatos priežiūros sistemą, yra geriausias būdas suteikti lygias galimybes Europoje gyvenantiems vaikams; kartu pažymi, kad tokios paslaugos turi didelį finansinį poveikį;

22. mano, kad visų pirma strategiškai svarbu investuoti į švietimo paslaugų pasiūlos didinimą, kad jos būtų nemokamos (arba, jei tai neįmanoma, įperkamos) visiems Europoje gyvenantiems vaikams, kad būtų pasiektas Barcelonos tikslas – iki 2030 m. užtikrinti, kad jomis galėtų naudotis 50 proc. visuomenės, taip mažinant galimybių naudotis paslaugomis nelygybę, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamiausiems vaikams ir menko išsilavinimo problemos sprendimui;

23. mano, kad svarbiausia užtikrinti sveiką, pakankamą ir kokybišką mitybą suteikiant maitinimą visiems Europoje gyvenantiems vaikams mokyklos valgykloje ir pripažinti, kad prieinamas maitinimas mokykloje (nemokamas vaikams iš palankių sąlygų neturinčių šeimų) yra esminė ir visuotinė teisė visose 0–6 metų amžiaus grupės švietimo įstaigose ir pradinėje mokykloje (6–11 metų amžiaus grupė);

24. mano, kad labai svarbu didinti tikslines investicijas, skirtas vaikų fizinei ir psichinei sveikatai remti, įgyvendinant programas, apimančias ne tik sveikatos sritį, bet ir sporto bei laisvalaikio veiklą, visų pirma skirtą neįgaliams vaikams;

25. mano, kad sveikatos srityje pirmiausia reikia laikytis įtraukaus ir tikslingo požiūrio siekiant spręsti konkrečias neįgalių vaikų ir juos auginančių šeimų problemas. Paslaugos, parama šeimai, dalyvavimas ir mokymas turi būti ypač prieinami neįgaliams vaikams bei vietos valdžios institucijoms, į kurias jie vis dažniau kreipiasi ir kurioms dažnai trūksta būtinų priemonių ir išteklių pagrindinėms teisėms užtikrinti;

26. pabrėžia, kad svarbu įtraukti ir remti tam tikras konkrečias kategorijas, pavyzdžiui, teisinio statuso neturinčius, mažumom priklausančius vaikus arba benamius vaikus, vaikus alternatyviose globos įstaigose, neįgalius vaikus, vaikus pabėgėlius ar migrantų vaikus, taip pat numatyti tikslingas tarpvalstybines priemones pažeidžiamiems vaikams, ir padėti vietos valdžios institucijoms koordinuoti vaikų pabėgėlių priėmimo paslaugas;

Dalyvavimas ir įsitraukimas

27. ragina stiprinti vaikų ir plačiosios visuomenės dalyvavimo priemones, skirtas didinti informuotumą apie vaikų teises ir įtrauktų vaikų bei jaunimo dalyvavimą bendruomenės gyvenime ir formuojant vaikams skirtą politiką. Todėl reikėtų stiprinti platesnę vietos valdžios institucijų, švietimo įstaigų, pilietinės visuomenės ir vaikų bei jaunimo atstovų dialogą siekiant užtikrinti, kad vaikų balsas būtų išgirstas visais jiems poveikį darančių sprendimų priėmimo etapais;

28. pritaria Europos Parlamento pasiūlymui, sekant Europos kultūros sostinės pavyzdžiu, skelbti Europos vaikų sostinę, ypatingą dėmesį skiriant vaikams, jų teisėms ir demokratinio dalyvavimo galimybėms, kartu pripažįstant vaikų teisių ir gerovės skatinimo vietos ir regionų lygmenimis svarbą ir tokių iniciatyvų kaip Europos kultūros sostinė sėkmę skatinant kultūrinius mainus ir vystymąsi;

29. pabrėžia, kad reikia rengti visuomenės informavimo kampanijas ir švietimo iniciatyvas vaikų teisių klausimais ir teikti atitinkamą ES finansinę ir logistinę paramą, stiprinti komunikacijos pastangas ir strategijas;

30. pripažįsta Europos vaiko garantijų sistemos ir Jaunimo garantijų iniciatyvos papildomumą ir primygtinai ragina valstybes nares užtikrinti kovos su skurdu politikos ir aktyvios darbo rinkos politikos, apimančios visą gyvenimą – nuo vaikystės iki suaugusiojo gyvenimo, suderinamumą ir sinergiją;

31. ragina valstybes nares įgyvendinant nacionalinius veiksmų planus įtraukti visus susijusius suinteresuotuosius subjektus. Vietos vaiko garantijų sistemos planai turi būti remiami tvirtomis vietos partnerystėmis, kuriose turi dalyvauti paslaugas teikiančios viešosios įstaigos ir kiti vietos bendruomenės subjektai, įskaitant tėvus, mokyklas ir privačiojo sektoriaus subjektus;

32. mano, kad labai svarbu įtraukti vietos subjektus, be kita ko, atliekant poreikių analizę ir stebėseną, nes nacionaliniai ir regioniniai vaikų skurdo ir socialinės atskirties bei gyvenimo kokybės tyrimai gali neužtikrinti išsamių duomenų apie šį reiškinį vietos lygmeniu, be kita ko, dėl nepakankamų imčių;

33. pabrėžia, kad, siekiant užtikrinti veiksmingesnę stebėseną, Europos Komisija ir valstybės narės turėtų nuolat skelbti naujausią informaciją apie Socialinės apsaugos komiteto ir jo rodiklių pogrupio darbą ir rezultatus, susijusius su stebėsenos ir vertinimo rodikliais, taikomų vaiko garantijų sistemos įgyvendinimui, apibrėžimu;

2024 m. balandžio 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Vasco ALVES CORDEIRO*